

Maria-Mercè Marçal

Visat núm. 5
(abril 2008)

La Marçal inquieta i investigadora, lectora exigent i atenta, fascinada per la narrativa, sempre havia volgut ser autora almenys d'una novel·la, de la mateixa manera que havia expressat (Ibarz, 2000) el desig d'escriure per al cine o la televisió.

La passió segons Renée Vivien és un títol que concentra, com ho fan tots els noms marçalians, una diversitat de significats: des de les «Passions» de la música barroca fins a la *Passió segons G. H.*, de Clarice Lispector. La novel·la, explica Marçal, és fruit de l' enamorament per una figura del passat, la bella Pauline Mary Tarn (<http://www.reneevivien.com/vie.html>), poeta parnassiana de tombant de segle, que canta obertament l'amor sàfic. Pauline va viure en un ambient femení en efervescència creativa i transgressora de les normes del seu temps i va morir abans dels quaranta anys. Amb ella i amb l'arrelament passional a la vida i a la literatura que l'escriptora anglesa d'expressió francesa sembla tenir, la poeta del segle XX s'hi sent estranyament identificada, i així decideix de seguir-li la petja. El primer projecte és de fer-ne una tesi, però després el desig es canalitza vers la ficció. La feina de l'estudiosa precedeix la tasca de la novel·lista; a la Biblioteca de Catalunya es poden consultar deu caixes de materials relacionats amb la llarga gestació del projecte. Marçal peregrina als llocs vivienencs, viatja a Mitilene i passa a París els estius; copia a mà la correspondència dipositada a la Biblioteca Nacional i tradueix alguns poemes que, enllaçats, formen la «Monòdia» final, un text poètic que, sense inventar res que no sigui traduït de Renée Vivien, és una bellíssima recreació marçaliana.

El resultat és una biografia novel·lada a moltes veus, per tal de donar les múltiples visions d'una mateixa persona és inevitable tenir-ne segons la relació amb la biografiada, segons el lloc des d'on se la mira i des d'on s'escriu. La novel·la incorpora, així, una multiplicitat de punts de vista i de registres, que van de la primera persona de les «Cartes de Sara T.», la guionista contemporània, en qui s'ha vist un *alter ego* de la narradora, a la tercera persona de la veu narradora, sàviament separada del personatge de Sara T. Aquesta pot incorporar un registre irònic, que no és fàcil d'advertir en la poesia marçaliana, com ho fa també la conversa desenfadada d'unes cortesanes *fin de siècle*. La noia de final dels vuitanta del segle XX, el biògraf de la poeta, la narradora, la minyona i l'amant turca Kerimée..., totes aquestes veus giren entorn de la protagonista absent, l'única que parla en la novel·la exclusivament a través de la seva obra.

En la novel·la hi ha un pensament incisiu i inèdit sobre l'amor i l'amistat, sobre la passió en la vida i en l'escriptura, sobre les llengües minoritzades i la literatura que s'hi escriu, sobre el coneixement i el saber, sobre les relacions entre dones, sobre la mort i la posteritat, i tot això des de l'experiència d'un femení amb consciència de ser-ho. En aquesta experiència narrativa ambiciosa, que se sap al capdavant, res més que un «esbós», no hi falta una evocació rodolediana, un llarg monòleg d'una cambrera de la poeta, que naturalment no l'arribà a escriure. És un homenatge degut a una de les

mares simbòliques de la narrativa femenina en català.

Lluïsa Julià ha escrit que, al llarg de la novel·la, Marçal construeix un subjecte simbòlic femení potent que pot ser una referència per a l'escriptora, per a la creadora, que és a la vegada Dant i Beatriu, Laura i Petrarca, la musa i la poeta, autora brillant i alhora amant apassionada. Qui canta i al mateix temps encarna la passió en la seva vida. Renée, morta als trenta-vuit anys en una escenografia que mima la religiosa, amant traïda i cantora de l'amor al mateix temps, en pot esdevenir l'arquetip. En Renée l'autora de final del segle XX s'hi pot emmirallar i reflectir-hi reflexions sobre episodis de la pròpia vida: la relació amb el pare o la relació amb la filla o amb els enamoraments obsessius. I també la relació amb la posteritat, que Renée sembla copsar, premonitòria. Diversos passatges de *La passió* esdevenen, així, claus de lectura que ens duen a la poesia marçaliana en un viatge d'anada i tornada en què els dos textos s'expliquen i s'alimenten mútuament.

El llenguatge, bellíssim i canviant segons el personatge i el moment narratiu, precís com ho són les paraules de la poeta, sembla sorprendre i seduir els lectors amb més rapidesa que no pas la poesia. Marçal rep per aquesta novel·la diversos guardons: el Premi Carlemany, el Premi de la Crítica, el Prudenci Bertrana, el de la Institució de les Lletres Catalanes, el Joan Crexells, i en poc temps es tradueix a l'espanyol i a l'alemany. Se sent descoberta com a escriptora quan ha fet el pas cap a la narrativa i es proposa de continuar per aquest camí.